

Welcome Address to the Conference Participants

ПРИВЕТСТВЕННОЕ СЛОВО УЧАСТНИКАМ КОНФЕРЕНЦИИ Конференцияға қатысушыларға құттықтау сөзі

Dear Fellow Ornithologists,
Participants of the Conference
“Eagles of the Palearctic: Study and Conservation”!

Allow me, as a representative of the older generation of modern Kazakhstani ornithologists, to welcome such an authoritative meeting of more than 100 specialists from 29 countries and express my deep appreciation of the fact that this international forum has chosen Kazakhstan as the venue, located almost in the center of Eurasia, which has a rich bird fauna (40 species of birds of prey out of 56 inhabiting the Palearctic, i.e. more than 70%, including 10 out of 14 species of eagles and 9 out of 14 species of falcons) and has a long ornithological traditions. Moreover, eagles are an important part of the culture of the indigenous inhabitants of Kazakhstan, and the strongest of them, the Golden Eagle (*Aquila chrysaetos*), has been the favorite bird of prey of Kazakhs for centuries and is now part of the state symbols of our country. The Steppe Eagle (*Aquila nipalensis*) is also inseparable from the Kazakh steppe.

Eagles and falcons are called aristocrats of the sky for a reason – they are among the most beautiful representatives of the species of birds, whose free flight has always been the envy of the man. The anatomy structure and taxonomy of birds of prey, as well as their way of life, have always attracted the ornithological scientists. It is not by chance that they were specially studied by the classics of ornithological science – academicians *Mikhail Aleksandrovich Menzbir* and *Peter Petrovich Sushkin*, and after them, in the middle of the XX century, by *Georgy Petrovich Dementiev* and *Boris Karlovich Shtegman*.

However, in the turbulent times of the 20th century, these aristocrats of the sky were not lucky – they were directly persecuted by man, who (through his ignorance) considered them as pests of the hunting industry, and then, with the total electrification of undeveloped areas, created a threat to them in the form of power lines, which resulted in the mass death of eagles (in Kazakhstan – from the Ural Steppe to the Zaisan Basin). Large vultures (Eurasian Griffon Vul-

ture *Gyps fulvus*, Himalayan Griffon *G. himalayensis*, Cinereous Black Vulture *Aegyptius monachus*, Lammergeier *Gypaetus barbatus*, and Egyptian Vulture *Neophron percnopterus*) were repeatedly killed by poisoned baits placed in reserves to kill wolves. As a result, the number of birds of prey decreased catastrophically, and when the Red Data Book was created, a significant part of them ended up on its pages. In Kazakhstan, 44.5% of falcons, 80% of eagles (8 species out of 10), and almost all vultures (whereof only the Cinereous Black Vulture and the Eurasian Griffon Vulture are candidates for the Red Data Book of Kazakhstan) are recorded in this book.

Therefore, in the program of our Conference Kazakhstani people are primarily attracted by the reports devoted to the current status of threatened species of eagles, for example: Steppe Eagle in the Altai-Sayan Ecoregion (*Elena Schnayder*); Imperial Eagle in South-East Kazakhstan in 2022–2023 (*Alyona Kaptyonkina*); Status of the Steppe Eagle in Kazakhstan (*Genrietta Pulikova*); Wintering of Steppe Eagles in Egypt in 2016–2023 (*Mohamed Habib*); Migrations and wintering of Steppe Eagles breeding in Dauria (*Ivan Zaitsev*); Survival of Golden Eagles and Steppe Eagles in the places of their capture in China (*MaMing*); Legislative protection of birds of prey in Kazakhstan (*Sergey Sklyarenko*); History of the problem of “Birds and Power Lines” in Russia and Kazakhstan (*Igor Karyakin*), and others.

The reports on the status of eagle research and conservation in other regions and on other continents are of the same interest in terms of sharing experience.

I would like to wish the participants of the Conference fruitful work, useful exchange of opinions and scientific discoveries in the course of discussions, as well as the development and practical application of effective methods of conservation of our favorite eagles – so that in addition to purely scientific there were also practical results – to the delight of us and the birds.

A.F. Kovshar,
Chairman of the Program Committee of the Conference
“Eagles of Palearctic: Study and Conservation”,
Doctor of Biological Sciences, Professor.

Дорогие коллеги-орнитологи,
участники конференции
«Орлы Палеарктики: изучение и охрана»!

Разрешите мне, представителю старшего поколения современных казахстанских орнитологов, приветствовать столь авторитетное собрание в числе более чем 100 специалистов из 29 стран и выразить глубокое удовлетворение тем, что этот международный форум избрал местом своего проведения именно Казахстан, расположенный почти в центре Евразии, располагающий богатой фауной птиц (здесь обитает 40 видов хищных птиц из 56 населяющих Палеарктику, т.е. более 70%, в том числе 10 из 14 видов орлов и 9 из 14 видов соколов) и имеющий давние орнитологические традиции. Более того, орлы – важная часть культуры коренных жителей Казахстана, а наиболее сильный из них – беркут (*Aquila chrysaetos*) – испокон веков был любимой ловчей птицей казахов и в настоящее время является частью государственной символики нашей страны. Столь же неотделим от казахской степи и степной орёл (*Aquila nipalensis*). Орлов и соколов не зря называют аристократами неба – это одни из самых красивых представителей класса птиц, свободному полёту которых человек всегда завидовал. Анатомическое строение и таксономия хищных птиц, как и их образ жизни, всегда привлекали пытливый взор учёных-орнитологов, не случайно ими специально занимались классики орнитологической науки – академики Михаил Александрович Мензбир и Пётр Петрович Сушкин, а после них, в середине XX столетия, – Георгий Петрович Дементьев и Борис Карлович Штегман.

Однако в бурное время XX столетия этим аристократам неба не повезло – на них обрушилось прямое преследование человеком, посчитавшим (по своему невежеству) их вредителями охотничьего хозяйства, а затем, при тотальной электрификации неосвоенных пространств, создавшего для них угрозу в виде линий электропередачи (ЛЭП), что обернулось массовой гибелью орлов (в Казахстане – от Уральской степи до Зайсанской котло-

вины). Крупные падальщики (сипы *Gyps fulvus*, *G. himalayensis*, гриф *Aegypius monachus*, бородач *Gypaetus barbatus*, стервятник *Neophron percnopterus*) не раз погибали на отравленных приманках, выкладываемых в заповедниках для уничтожения волков. В результате численность хищных птиц снизилась катастрофически, при создании Красной книги значительная часть их оказалась на её страницах. В Казахстане в этой книге «прописаны» 44.5% соколов, 80% орлов (8 видов из 10) и почти все падальщики (из них лишь чёрный гриф и белоголовый сип – кандидаты в Красную книгу Казахстана).

Поэтому в программе нашей конференции казахстанцев прежде всего привлекают доклады, посвящённые современному состоянию угрожаемых видов орлов, например: Степной орёл в Алтае-Саянском экорегионе (Елена Шнайдер); Орёл-могильник на юго-востоке Казахстана 2022–2023 (Алёна Каптенкина); Статус степного орла в Казахстане (Генриетта Пуликова); Зимовка степных орлов в Египте в 2016–2023 (Мохаммед Хабиб); Миграции и зимовки степных орлов, гнездящихся в Даурии (Иван Зайцев); Выживаемость беркута и степного орла в местах их отлова в Китае (МаМинг); Законодательная охрана хищных птиц в Казахстане (Сергей Склярченко); История проблемы «Птицы и ЛЭП» в России и Казахстане (Игорь Карякин) и другие.

Не менее интересны в плане обмена опытом доклады о том, как обстоит работа по изучению и сохранению орлов в других регионах и на других континентах.

Хочу пожелать участникам конференции плодотворной работы, полезного обмена мнениями и научных открытий в процессе дискуссий, а также выработки и внедрения в практику действенных методов сохранения наших любимых орлов, чтобы помимо чисто научных были и практические результаты – на радость нам и птицам.

А.Ф. Ковшарь,
председатель программного комитета конференции
«Орлы Палеарктики: изучение и охрана»,
д.б.н., проф.

Құрметті орнитолог – эрпнтестер
«Палеарктика қырандары: зерттеу және қорғау»
конференциясына қатысушылар!

Маған, қазіргі қазақстандық орнитологтардың аға буынының өкіліне, 29 елден келген 100-ден астам маманның осындай беделді жиналысын құттықтауға және осы Халықаралық форумның Еуразияның орталығында орналасқан, құстардың бай фаунасы бар (мұнда Палеарктиканы мекендейтін 56 жыртқыш құстың 40 түрі, яғни 70% – дан астамы, оның ішінде бүркіттердің 14 түрінің 10-ы және сұңқарлардың 14 түрінің 9-ынан тұрады) және бұрыннан келе жатқан орнитологиялық дәстүрлері бар Қазақстанды өзінің өткізу орны ретінде тандағанына ыстық ықыласымды білдіруге рұқсат етіңіздер. Сонымен қатар, қырандар – Қазақстанның байырғы тұрғындары мәдениетінің маңызды бөлігі, ал олардың ішіндегі ең мықтысы – бүркіт (*Aquila chrysaetos*) – ғасырлар бойы қазақтардың сүйікті аншы құсы болған және қазіргі уақытта еліміздің мемлекеттік рәміздерінің бір бөлігі болып табылады. Дәл осылай қазақ даласынан дала қыраны да (*Aquila nipalensis*) бөлінбейді.

Қырандар мен сұңқарларды аспанның ақсүйектері деп бекер айтпаған – бұл адамдар эрқашан еркін ұшуға қызғанышпен қарайтын құстар тобының ең әдемі өкілдері. Жыртқыш құстардың анатомиялық құрылымы мен таксономиясы, олардың өмір салты сияқты, орнитолог ғалымдардың ізденімпаз көзқарасын әрдайым қызықтырды, оларды орнитология ғылымының классиктері-академиктер Михаил Александрович Мензбир мен Петр Петрович Сушкин арнайы айналысқаны бекер емес, содан кейін ХХ ғасырдың ортасында – Георгий Петрович Дементьев пен Борис Карлович Штегман.

Алайда, ХХ ғасырдың аласапыран кезеңінде бұл аспан ақсүйектерінің жолы болмай – оларды аншылық шаруашылығының зиянкестері деп санаған адамның тікелей қудалауы, содан кейін игерілмеген кеністіктерді толық электрлендіру кезінде оларға электр беру желілері (ЭБЖ) түрінде қауіп төндірді, бұл бүркіттердің жаппай қырылуына әкелді (Қазақстанда – Орал даласынан Зайсан бассейніне дейін). Ірі өлекселермен қоректенушілер

(ақбас құмай *Gyps fulvus*, құмай *G. himalayensis*, тазқара *Aegypius monachus*, сақалтай *Gypaetus barbatus*, жұртшы *Neophron percnopterus*) қасқырларды жою үшін қорықтарда орналастырылған уланған жемдерді жеу арқылы бірнеше рет өлгендігі белгілі. Нәтижесінде жыртқыш құстардың саны апатты түрде азайды, Қызыл кітап жазылған кезде олардың едәуір бөлігі оның беттерінде болды. Қазақстанда бұл кітапта сұңқарлардың 44.5%-ы, қырандардың 80%-ы (10-нан 8 түрі) және барлық дерлік өлекселермен қоректенушілер (оның ішінде тек тазқара мен ақбас құмай – Қазақстанның Қызыл кітабына кірушілер) «тіркелген».

Сондықтан біздің конференциямыздың бағдарламасында қазақстандықтарды ең алдымен қауіп төндіретін қыран түрлерінің қазіргі жағдайына арналған баяндамалар қызықтырады, мысалы: Алтай-Саян экорегионындағы дала қыраны (Елена Шнайдер); Қазақстанның онтүстік-шығысындағы қарақұс 2022–2023 (Алена Каптенкина); Қазақстандағы дала қыран мәртебесі (Генриетта Пуликова); Египетте дала қыранының қыстауы 2016–2023 (Мұхаммед Хабиб); Даурияда вь салатын дала қыранының қоныс аударуы және қыстауы (Иван Зайцев); Қытайда ұсталған жерлерде бүркіт пен дала қыранының тірі қалуы (МаМинг); Қазақстандағы жыртқыш құстарды занныамалық қорғау (Сергей Склярченко); Ресей мен Қазақстандағы «құстар мен ЭБЖ» проблемасының тарихы (Игорь Карякин) және басқалары.

Тәжірибе алмасу тұрғысынан басқа аймақтарда және басқа континенттерде қырандарды зерттеу және сақтау жұмыстарының қалай жүргізіліп жатқаны туралы баяндамалар қызықты.

Конференция қатысушыларына тілерім жемісті жұмыс, пікірталас барысында пайдалы пікір алмасу және ғылыми жаналықтар, сондай-ақ таза ғылыми нәтижелерден басқа, бізге және құстарға қуаныш сыйлау үшін біздің сүйікті қырандарымызды сақтаудың тиімді әдістерін эзірлеу және тәжірибеге енгізу.

А.Ф. Ковшарь,
“Палеарктика қырандары: зерттеу және қорғау”
конференциясының бағдарламалық комитетінің
төрағасы, б.ғ. д., проф.